

Jezsó Ákos

TÍZ PERC

”

– A férje itt marad! – csattant fel a parancsnok. Szavai betöltötték a határátkelő kopottas, régi épületét. Megülte a falakat. Keményen, ellentmondást nem tűrően. Rózsika kínosan rámosolygott a parancsnokra. Halkan kérte.

– Nem lehetne mégis... hogy csak a hídig, hogy csak távolról láthasson minket a férjem...

– Nem! Neki nincs engedélye!

Rózsika megfordult. A sírás kerülgette. Nem a parancsnok szavai miatt. Már megszokta a tiltást és a parancsot. És nem is azért, mert a férje nélkül kell tovább mennie. Hanem mindazért, amit idáig át kellett élnie. Az elmúlt tíz év minden keserve benne volt abban az egyetlen könnycseppben, amelyik végigfolyt az arcán. Nem törülte le.

Emlékezett arra a napra, amikor a férje falfehér arccal, idegességtől remegő kézzel jött haza a faluházból. Még odaát laktak, Csallóköz-nádasdon. Kálmánt akkor a falu komiszárja kioktatta, hogy Csehszlovákia a csehek és a szlovákok országa, egyedül ennek a két népnek a hazája, aki pedig ezt nem hajlandó tudomásul venni, az takarodjon ki a Dunán túlra! Az volt Kálmán bűne, hogy egy színmagyar területen, a Csallóközben, magyarul szólt a magyar gyerekeknek az iskolában. Ezzel pedig megsértette Benes dekrétumát.

Rózsika kinézett az ablakon. Láta a lezárt határsorompót, mögötte pedig a hidat, amely a Csallóközbe vezet.

Egyszer jött csak át ezen a hídon, még a háború előtt, a magyar időkben, a férjéhez tartott a győri laktanyába. Mikor is volt az? Talán '44 nyarán... Akkor lehetett... – tűnődött. Igen, akkor volt, mert Loki akkor szökött Kálmán után.

Rózsika szerette azt a kutyát. Nagyon meglepődött, hogy egy héttel férje bevonulása után kap egy táviratot a győri laktanyából, hogy ott van Loki, s menjen érte. Hazavitte a jó szimatú kutyát, aki a Csallóköz szívéből egészen Győrig követte gazdája szagát. Itt, ezen a hídon vitte

haza. Igen, haza... – Rózsika számára akkor még odaát volt a haza. Most meg ideát van.

– Szegény Loki! – mondta halkan Rózsika. A mellette álló határőr értetlenül nézett rá. Mit tudhat ez az ember Lokiról? Mit tudhat arról, hogy majdnem megharapta a falu komiszárját, amikor megjelent a kitelepítési parancs. Az meg bosszúból nem engedte, hogy magukkal vigyék. Arra ítélte, hogy Csehszlovákiában maradjon. Rózsika emlékezett: ültek a teherautón, az egész család, a sebtében összepakolt néhány bőrönddel, s némán nézték, hogyan távolodik a szülőfalujuk. Loki azonban nem maradt ott, futott utánuk. Az út közepén. Nem maradt le. Bírta az iramot. Egészen a pozsonyújfalui szükséghidig, ahová a katonák nem engedték fel. Elzavarták. A kutya egy ideig a folyóparton szűkölt, aztán beleugrott a Dunába, hogy a híd mellett ússza át a folyót. A katonák erre lelőtték. A gyerekek szeme láttára!

– Szegény Loki! – sóhajtott fel Rózsika.

– Ki ez a Loki? – kérdezte a határőr.

– Csak a kutyánk volt. Tíz éve, hogy meghalt. Még odaát.

– Ja?! – mondta a határőr, és bólintott. Visszaadta Rózsika papírjait. – Menjünk! – mutatott az ajtó felé.

Komáromi határátkelő, 1950-es évek (Fotó: Fortepan, UVATERV)

Rózsika Kálmánra nézett.

Tekintetük egybeolvadt.

Két ember, akit egyégyé kovácsolt a szeretet, a sors és a közös gyöttelelem.

Tudták, hogy feltétel nélkül bízhatnak a másokban. És csak egymásban bízhatnak. A besúgóktól, feljelentésektől teli világban senkiben sem bízhattak. Bár egyszer... Egyszer éjszaka a házuk előtt megjelent egy nagy fekete autó. Győrből a megyei ávóparancsnok jött, személyesen. Nem kérdezte, hogy bemehet-e hozzájuk. Bement a házba, és leült a konyhában az asztal mellett. A hívatlan vendéget fogadó kínos csendben a megye ávosvezére ránézett Kálmánra, és kemény szavakkal csak annyit kérdezett:

– Maga tanított Érsekújváron?

Kálmán zavartan bólintott. Sosem találkoztak, mégis tudta, hogy ki a vendége, hiszen az újságokban látta elégszer a képét. Nem értette, hogy miért jött, mint ahogyan azt sem, mit akar.

– Tanítottam – volt a szűkszavú válasz. Kálmán maga is érezte, hogy ez talán kevés lehet egy ilyen nagyhatalmú embernek, ezért még gyorsan hozzátette:

– De az már régen volt. Még a háború előtt. Most már tíz éve itt élek, s itt tanítok, a faluban.

– Ezt mi tudjuk, tanár bácsi! – mondta az ávosvezér. – Nem emlékszik Kovács Jánosra? Érsekújváron az egyik diákja volt.

Kálmán elbizonytalanodott. Emlékezett arra a gyerekekre. Nagyon rossz tanuló volt, de nem buktatta meg, mert jól tornázott. Emlékei ködéből felbukkant az arca... a gyerek arca és a vendége arca...

– Csak nem? – kérdezett vissza. Az ávos parancsnok bólintott.

– De. Én vagyok az!

– Tanár bácsi, baj van. Azért jöttem, mert magát feljelentették, mert vasárnap látták a templomban. A szocializmusban egy tanár nem hajolhat el a klerikalizmus irányába! Én ezt a feljelentést – s kivette a papírt a zsebéből – most szétéptem, mert nem akarom börtönbe vinni a tanáromat. De másodjára már nem tudom megmenteni! Többet nem mehet templomba!

Aznap este az iskola másik tanárát vitték el.

Két hét múlva engedték csak ki.

Odabent félholtra verték.

Pedig ő még a templomba sem tette be a lábát.

– Menjünk! – mondta újra a határőr, és elindult. Rózsika előtt udvariasan kinyitotta az ajtót. Előre engedte. Odakint hűvös szél csapott az arcukba. Az a hideg, dunai szél, amely ilyenkor, októberben kegyetlenül kifújja a házak ablakából a benti kicsiny meleget.

A határőr határozott léptekkel megindult a híd felé. Rózsika szótlánul ment mellette.

– Kivel találkozok? – kérdezte a határőr.

– A testvéremmel.

– Izzog?

– Tíz éve nem láttam. Azóta, hogy... – Rózsika nem tudta befejezni a mondatot. Képtelen volt kimondani, hogy elkergették a szülőfalujából. A határőr mégis megsejtett valamit.

– Maguk kitelepítettek, ugye?

Rózsika némán bólintott.

– A múlt héten is volt itt egy ilyen család. Ha jól emlékszem, komáromiak voltak. Most is azok, csak most az itteni Komáromban laknak.

– Mi csallóköziek vagyunk.

Megkerülték az utat elzáró, leeresztett sorompót, és elmentek a géppisztolyos határőrök mellett.

Ráléptek a hídfeljáróra. A határőr megnézte a karóráját.

– Még van öt percünk. Nem kell sietni.

Lassú léptekkel indultak neki a hídnak.

Odaát, a híd túlsó oldalán megjelent egy asszony és egy katona. Ők is lassú léptekkel jöttek.

Rózsika szíve a torkában zakatolt.

A testvére jön szemben, akitől elszakította a történelem, s egy kegyetlen parancs, amely el akarta űzni őseik földjéről a magyarokat, csak azért, hogy az a föld egy másik nemzet országa legyen! A testvére, aki otthon maradhatott, akit tíz éve nem látott, akivel tíz hosszú és kegyetlen esztendő óta nem beszélhetett, akit nem ölelhetett, akinek az örömeiből és bánatából nem vehette ki a részét, mert szétszakította őket egy államhatár. A Duna. A nagy folyó. Hányszor ment le a partjára az elmúlt tíz évben, s nézett át a túlsó partra, vágyakozva és ábrándozva, hogy hátha... hátha felbukkan valaki odaát, akit ismer. De sosem bukkant fel odaát olyan ember, akit ismert. Csak határőrök. Itt is, ott is.

Majdnem fellökte egy hirtelen szélroham. A határőr karjába kellett kapaszkodnia, hogy visszanyerje az egyensúlyát. És az erejét. Mert szinte a lábából is kiment az erő.

Mindjárt!

Mindjárt látni fogja!

Tíz év után először!

– Maguk ikrek? – kérdezte a katona, de Rózsika nem figyelte rá. Már kivehető volt a közeledő asszony arca. Csak rá tudott figyelni. Az ikertestvére. Rózsika felemelte a karját, és széles mozdulattal integetni kezdett. Az szintén. A kísértő katonák itt is, ott is kimértek voltak. A híd közepén aztán már nem bírt magával Rózsika. Az utolsó métereknél futásnak eredt. Iker-testvére szintén.

Az államhatárnál, a híd közepén keresztbe felfestett fehér vonalnál találkoztak.

Összeölelkeztek.

– Csak tíz perc! – szólta a határőr, de ezt Rózsika nem hallotta meg. És Mariska, az ikertestvére sem hallotta meg. Ők csak egymást látták. Csak egymásra tudtak figyelni. A másik arcára, leheletére, szívdobbanására. Megsimogatták egymás arcát, haját, és nem eresztették el a másikat.

– Csak tíz perc! – szólta újra a határőr, aki addigra már odaért. – Aztán menni kell vissza!

– Szia! – mondta könnyeivel küszködve Rózsika.

– Szia! – válaszolta Mariska.

Nem tudtak megszólalni. Fogták egymás kezét, nézték egymás arcát, és nem tudtak megszólalni.

És letelt a tíz perc.

AZ ANYANYELV

SZÁMÚZGÉSE

Magyargyerőmonostor, Umling Lőrinc alkotása, 18. század

EZEN ISEN HAZANAK MEG
 AVULT MENYEZETIT ISEN TÖL
 VÖTT JAVAI BÖL ISEN HEZ VAIÖ KE
 GYESSÉGE BÖL MAGA KÖLTSEGE VÉL
 TSINALATTA ETS NEZTS MAGYARGYE
 RÖ MONOSTORI KABOS FERENTZ
 URAM FELESÉGE VÉL SZODO
 RAI ANNA VÁL ANNO

17
 DIEB, JULY 48